

Ongehoorzaam

1. Introductie

Kinderen groeien op in onderhandelingsgezinnen en dat betekent dat het zonder weerwoord en zonder: *ja, maar* gehoorzamen verdwijnt. Bovendien leren de kinderen thuis minder met gezag omgaan zodat er ook geen respect meer voor gezagsdragers is. De politie kampt daarmee, maar ook het gehoorzamen van de leerkracht gaat steeds moeilijker. Toch zijn er situaties waarin kinderen moeten leren onmiddellijk te gehoorzamen omdat er geen tijd is voor uitleg, omdat het vanwege de veiligheid gewoon moet en omdat sommige dingen gewoon moeten. In dit orthobeeld gaat om de gezeglijkheid bij de kinderen en het gehoorzamen.

2. Omschrijving

Gehoorzaam zijn binnen de schoolsituatie is kort gezegd: doen wat de leerkracht zegt. Dit is een extrinsieke definitie van het begrip gehoorzaam. Er is immers ook een intrinsiek aspect. Zodra een kind kan begrijpen, wat er wordt gezegd en er ook achter kan staan, kunnen we van echt gehoorzaam zijn spreken. Kinderen kunnen ook uit angst waardering te verliezen of straf te krijgen, gehoorzamen. Samenvattend betekent dit dat een kind kan doen wat de leerkracht vraagt, omdat het kind de redelijkheid daarvan inziet (intrinsiek gemotiveerd), of omdat het kind straf of vermindering van de waardering verwacht als het niet doet wat de leerkracht vraagt (extrinsiek gemotiveerd). Binnen iedere klas zijn er wel kinderen die verharde moeite hebben te doen wat de leerkracht zegt. Leerkrachten duiden deze kinderen aan met 'ongehoorzame kinderen'. Ongehoorzaamheid kan optreden:

- na het geven van een opdracht/taak in de vorm van niet beginnen met het werk of iets anders doen dan was opgedragen;
- na een kort verzoek iets wel/niet te gaan doen en dit verzoek niet uit te voeren. Bv. 'kom jij eens hier' of: 'Jij doet niet mee';
- na het geven van een terechtwijzing toch doen wat je zelf wilt.

Het beeld 'ongehoorzame kinderen' ligt dicht bij het beeld van de kinderen die zich niet aan de klassenregels kunnen houden. Bij het zich niet/onvoldoende houden aan de klassenregels gaat het om iets dat al eens eerder min of meer duidelijk is afgesproken,

terwijl het bij de (on)gehoorzaamheid direct gaat om de confrontatie van het kind met de leerkracht.

Ongehoorzaamheid kan zich op diverse manieren uiten, nl.:

- de opdracht vergeten;
- de opdracht willens en wetens vergeten;
- koppigheid;
- uitgestelde gehoorzaamheid: niet onmiddellijk doen wat gevraagd wordt, maar na negeren, na een poosje toch doen wat gevraagd wordt;
- uiteindelijk kan het zelfs om het tarten van de leerkracht gaan; het beledigend aankijken en het minderwaardig en laatdunkend uitspreken.

Het is van belang u te realiseren dat elk gezond kind af en toe ongehoorzaam is. Kinderen die altijd zwijgend gehoorzamen zijn niet goed opgevoed, maar geïntimideerd. Binnen de schoolsituatie kan er ook een relatie zijn tussen ongehoorzaamheid en motivatiekorten. Sommige kinderen weigeren iets te doen, omdat ze er echt geen zin in hebben. Eigenzinnigheid is een nevenvorm van ongehoorzaamheid. Eigenzinnigheid is een vorm van je-eigen-gang-gaan en komt voor bij oudere kinderen.

3. Diagnose

De diagnose van kinderen met gehoorzaamheidsproblemen kunt u uitvoeren met behulp van de diagnoselijst gehoorzaamheid zoals weergegeven op pagina 529.

4. Verklaringen

Koppigheid

Ongehoorzaamheid kan voortkomen uit een onjuist

Een extra diagnosetip

U kunt de specifieke diagnosemiddelen die bij dit orthobeeld horen gebruiken, maar u kunt ook de meer algemene diagnosemiddelen uit deze orthotheek hanteren. Zie daarvoor de opzet voor de gedragsdiagnose zoals weergegeven op pagina 21 t/m 40 en dan de diagnosemiddelen:

- diagnosezoekwijzer op pagina 22
- diagnosehulp 1 op pagina 29-33
- diagnosehulp 2 op pagina 34-36
- diagnosehulp 3 op pagina 37
- diagnosehulp 4 op pagina 38-40

verloop van de vroegkinderlijke koppigheidsfase. Als het kind deze periode van vroegkinderlijke koppigheid op onjuiste manier heeft doorlopen, zoals in het orthobeeld Koppigheid is aangegeven (zie blz. 459 en verder), dan is de ongehoorzaamheid een voortzetting van de ongehoorzaamheid uit die fase. Het kind heeft in die periode onvoldoende leren doen wat anderen willen.

De thuissituatie

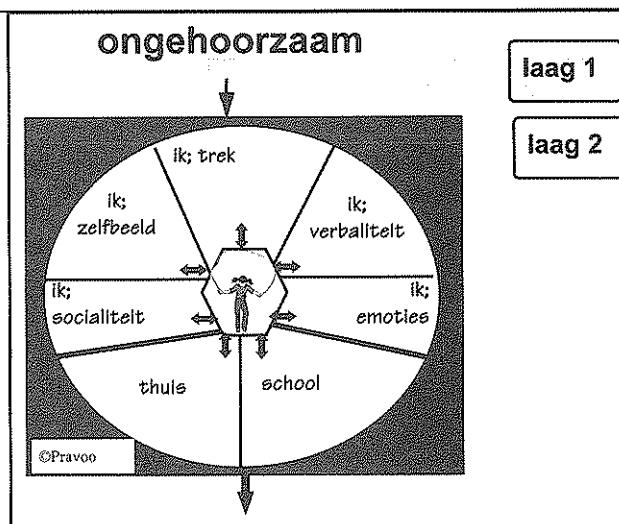
Ongehoorzaamheid kan ook te maken hebben met het gedrag van de ouders. Soms komt het voor dat de ene ouder iets van het kind wil. De andere ouder neemt het voor het kind op en ontkracht de eisen van de ene ouder. Het kind wordt niet consequent benaderd en kan de eisen van de ene ouder ontvluchten door naar de andere te gaan. De grootste fout van de ouders is de toegevendheid. Ongehoorzaamheid treedt vaak op in combinatie met verwenning. Andere factoren die ongehoorzaamheid kunnen bevorderen zijn het inconsequent zijn bij het geven van opdrachten, weifelende toon, heftige agressieve of vernederende opvoedingsmethoden en uitingen van ongeduld, wanneer men niet eens op de uitvoering van een bevel wacht. Ongehoorzaamheid kan ook voortvloeien uit moeilijkheden in de relatie met de ouders. Het gebrek aan liefde waaronder het kind lijdt, kan er toe leiden dat het kind tegen zichzelf gaat zeggen: 'Ik krijg geen of weinig liefde van mijn ouders, dus van wie mag en kan ik liefde verwachten? Daarom trap ik en schop ik iedereen die ik maar kan raken.' Eigenzinnigheid is een van de vele trucs waarmee kinderen die zich misbruikt of veronachtzaamd voelen, de aandacht op zich proberen te vestigen om zo hun kracht te tonen.

Weinig mogelijkheden flexibel te denken

Zie hierover ook het orthobeeld Koppigheid op pagina 459 en verder.

De visie vanuit de Individual Psychologie

Binnen deze visie gaat men ervan uit dat ieder gedrag een doel heeft. Het doel van de ongehoorzaamheid is 'erbij horen'. Door de conflicten naar aanleiding van

de ongehoorzaamheid laat het kind zien dat het er nog is. Het kind kan opscheppen over het feit dat het de leerkracht durft te weerstaan, en kan het idee hebben zich daarmee een plaatsje te kunnen verwerven in de groep.

Vanuit het zelfbeeld

Er zijn kinderen die door middel van ongehoorzaamheid zichzelf kunnen laten gelden. Deze kinderen hebben dat nodig, omdat ze het idee hebben dat ze niet veel kunnen.

Door de ongehoorzaamheid laten ze zien dat ze toch wel iets kunnen, hetgeen hun gevoel van eigenwaarde kan versterken.

Vanuit het zelf

Ongehoorzaamheid kan ook te maken hebben met de beperkte mogelijkheden die het kind krijgt zelf initiatieven te nemen. Het kind heeft het gevoel dat het te veel moet en dat eigen initiatieven niet gestimuleerd worden.

Ik-trek

Gehoorzamen kan ook sociaal zinvol zijn. Daarom moet de opvoeder streven naar een inzichtelijk gehoorzamen. Daarnaast moet het kind leren in sommige gevallen flexibel te doen wat de leerkracht vraagt, omdat dat op dat moment gewoon even moet. Met dat laatste hebben sommige kinderen moeite, omdat ze een ik-trek hebben die starheid als kenmerk heeft.

Soms hebben kinderen vanwege agressie of ADHD te weinig mogelijkheden zichzelf te sturen en hebben daardoor moeite te doen wat er gevraagd wordt. Dat vergeten ze steeds. Men kan soms ongehoorzaamheid zien als protest tegen matige relaties met ouders, groepsleden of de leerkracht.

Een ernstige gedragsstoornis; ODD

Tenslotte kan ernstige ongehoorzaamheid te maken hebben met een ernstige gedragsstoornis. Zie daarover in de orthotheek pagina 521.

Diagnostische vragenlijst Ongehoorzaamheid

Naam/groep:

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:

Noteer hier welke concrete vormen van ongehoorzaamheid het kind vertoont. Het is van belang om zicht te krijgen op de soort(en) ongehoorzaamheid die het kind vertoont.

Kijk bijvoorbeeld naar: het doen wat u zegt in het kader van werkopdrachten, het doen wat u zegt m.b.t. klassenregels, het doen wat u zegt bij kleine gedragscorrecties. Breng in kaart hoe het kind zich dan gedraagt in de zin van: openlijk weigeren, ja-zeggen en nee-doen, uitgestelde gehoorzaamheid, tarten, etc.

1. Ik-trek

1.1 Vertoont het kind ook agressiegedrag?

6.2 Hoe reageert u op de ongehoorzaamheid van het kind?

1.2 Heeft het kind moeite zich te houden aan de klassenregels?

6.3 Zijn een of meer klasgenoten van invloed op het ontstaan/de instandhouding van de ongehoorzaamheid?

1.3 Is het kind te vaak koppig?

7. Thuis

7.1 Wat verlangen de ouders op het gebied van de gehoorzaamheid? Wanneer moet het kind gehoorzamen? Hoe streng/consequent zijn ze daarin? Hoe reageren ze op ongehoorzaamheid?

1.4 Heeft het kind over het algemeen moeite soepel/flexibel te denken of handelt en denkt het kind star?

2. Ik-verbaliteit

2.1 Heeft het kind problemen met de taalbegrip en de taalexpressie?

7.2 Wanneer is het kind thuis ongehoorzaam? Hoe gedraagt het zich dan?

3. Ik-zelfbeeld

3.1 Welk zelfbeeld heeft het kind? Zie voor de bepaling daarvan bijlage 8.2 op blz. 370 en verder.

Aanvullende gegevens:

4. Ik-emotionaliteit

4.1 Is er sprake van emotionele problemen? (zie blz. 333 en verder.)

5. Ik-socialiteit

5.1 Heeft het kind problemen in de omgang met anderen?

6. School

6.1 Hoe is uw relatie met het kind?

5. Begeleiding

Noteer de handelingsplaninhouden op het formulier van blz. 44.

5.1 Begeleiding; technieken

Bij de begeleiding van kinderen die ongehoorzaam zijn, kunt u ook orthopedagogische technieken toepassen. Zie voor de opsomming pagina 49-118.

Bruikbaar voor deze kinderen is de basistechniek:

- 0-1 visualiseren van vormen van ongehoorzaamheid, zie blz. 51;
- 0-2 oefenen van het luisteren en gehoorzamen, zie blz. 55

En de technieken:

3-1, 3-17, 3-18, 3-19, 3-15. Zie vanaf pagina 79.

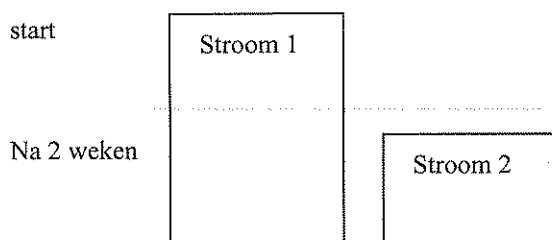
Zie ook 3-32 lastbewustzijn op blz. 114.

5.2 Aanvullende begeleidingsmogelijkheden

De algemene aanpak van ongehoorzame kinderen bestaat uit twee stromen:

- stroom 1: de extrinsieke motivatie;
- stroom 2: de intrinsieke motivatie.

U begint met 2 weken uit stroom 1 te begeleiden. Deze begeleiding zet u voort, maar er wordt ook volgens stroom 2 gewerkt:

Stroom 1: de extrinsieke motivatie

Binnen deze stroom gaat het om begeleidingsinhouden die het kind stimuleren te doen wat de leerkracht zegt, maar de reden voor het gehoorzamen bevindt zich in deze begeleidingsinhouden. Stroom 2 is erop gericht het kind zelf te laten begrijpen waarom iets gedaan moet worden.

1.1 Neem het kind even apart voor of na schooltijd en vertel wat er problematisch is aan het functioneren van het kind. Leg het kind uit dat het slecht luistert en dat er nu aan gewerkt gaat worden het gehoorzamen te verbeteren. Het is van belang dat het kind precies weet waaraan gewerkt gaat worden. Daar moet u dus

rustig en overtuigend aandacht aan besteden, buiten de aanwezigheid van de andere kinderen. Maak eventueel aan de hand van voorbeelden of visualisering duidelijk waar het concreet over gaat. Zie voor voorbeelden van visualisering blz. 51 t/m 55, 81, 91, 104, 111, 112, 113, 114, 128, 166, 169, 173 t/m 175, 178, 198 287, 291, 298, 456 t/m 457.. Leg ook uit waarom u wilt dat het kind gehoorzaamt. Geef het kind ook duidelijk aan hoe u het gaat doen:

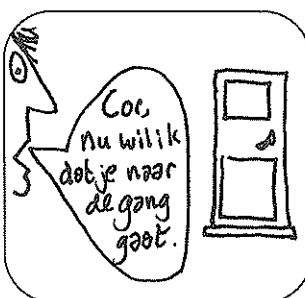
- U spreekt het kind aan op het ongehoorzaamheids-gedrag. Het kind gehoorzaamt u niet. U zegt ook dat het kind niet doet wat u wilt.
- U geeft het kind een enkele waarschuwing en zegt wat u van het kind vraagt.
- Doet het kind het nog niet dan volgt de consequentie, nl. straf: aan de kant zitten, op de gang, naar de directeur en z.s.m. een gesprek met de ouder(s). Deze drie stappen laat u ook in een visualisering zien zoals onderaan deze pagina is aangegeven. Dit is de zero-tolerance-methode.

1.2 Wees doortastend en consequent, spreek op een zelfverzekerde toon tegen het kind, wees zelf niet agressief, verneder het kind niet en geef het kind wat meer tijd om te gehoorzamen.

1.3 Bekijk steeds of het mogelijk is het kind de logische consequenties van het niet-gehoorzamen te laten ervaren. Dat wil zeggen dat het kind, als het iets niet wil doen, zo'n taak moet uitvoeren tijdens een voor het kind leuke activiteit. Op orthobeed Concentratieproblemen blz. 281 en verder hebben we de consequentiekaarten weergegeven. Houd u hier strak en consequent aan. Zelfs met kleuters doet u dat. Als ze niet willen opruimen, laat u hen opruimen als anderen vrij spelen. Zorg ervoor dat u consequent volhoudt en de consequenties ervoor laat zorgen dat het kind gehoorzaamt.

1.4 Volgens Dreikurs is het absoluut af te raden de eis te herhalen. Vaak gaat dat wel zo. Het kind moet iets van u doen, het kind weigert en u herhaalt de eis. Iedere eis waaraan het kind niet voldoet, vergroot zijn algehele ongehoorzaamheid. Als men eenmaal iets zegt moet dat niet herhaald worden, want woorden zijn nutteloos en daden moeten hun plaats innemen.

1.5 Dreig nooit met de natuurlijke gevolgen, maar pas ze toe.

1.6 De variatie m.b.t. de basisaanpak is:

- U zegt tegen het kind op resolute wijze: 'Ik wil dat je... Doe je het niet dan...'
- Vervolgens negeert u het kind!

1.7 Negeren kan alleen als de rest van de klas er geen last van heeft. Heeft de klas er wel last van, dan voert u het programma 2 'In afzondering plaatsen' op het orthobeeld agressie 176-178 uit.

1.8 Voer eventueel het programma uit van bijlage 8.2 op Ongehoorzaam, pagina 531-532.

1.9 Werk bij conflicten met de geen-verlies-methode als dat mogelijk is. Zie bijlage 1 op Ongehoorzaam 531.

1.10 Zie 2.20 op Agressie blz. 170 over straffen.

1.11 Probeer zoveel mogelijk te voorkomen dat er een conflict ontstaat. Vraag wat meer op momenten dat het kind in een goede stemming is en bereid tot vriendelijke medewerking.

1.12 Zorg voor een optimale relatie met het kind. Als die relatie niet zo goed is, voer dan programma 2 op Koppigheid blz.467 uit.

1.13 Probeer het zelf van het kind zoveel mogelijk te ontwikkelen. Zie daarvoor programma 1 op Koppigheid pagina 466.

1.14 In verband met het argument 'ik was vergeten wat ik moest doen', kunt u afspraakkaarten maken waar duidelijk op staat wat het kind moet doen.

1.15 Als kinderen eigenzinnig zijn is het het beste het kind aan zichzelf over te laten. Als men de machtsstrijd aangaat, wordt de eigenzinnigheid alleen maar versterkt.

1.16 Probeer in elk geval zelf niet echt boos te worden, omdat veel ongehoorzame kinderen hier heftig op kunnen reageren. Zend ook geen jij-boodschappen (wat luister je toch slecht), maar ik-boodschappen (ik wil dat je ... doet).

1.17 Zie vooral techniek 3-34, de Supernannyprincipes op blz. 116.

Stroom 2: de intrinsieke motivatie

2.1 Probeer het kind steeds uit te leggen waarom het iets moet doen, waarom het moet doen wat u zegt. Doe dit niet tijdens het conflict, maar:

- voor dat u iets van het kind verlangt. Geef de reden erbij;
- van groot belang is het aan het eind van de schooldag in alle rust te bespreken wat er gebeurd is. Het meeste effect echter heeft het bespreken aan het begin

van de dag. U laat het kind 5 minuten eerder binnen, u herinnert het aan wat gebeurd is en u stimuleert het deze dag beter te luisteren. Leg het kind daarna uit waarom het moet gehoorzamen.

6. Ouderadvisering

Uit de map *Tips voor thuis* kunt u gebruiken pagina 8. Zie voor ouders ook het boekje *Als kinderen niet luisteren* van Hans Janssen, Boom, Meppel, 1991.

7. Verder lezen/websites

Zie de informatie bij ODD op pagina 521. Zie ook: *Als kinderen niet luisteren* van Hans Janssen, Boom Meppel, 1991.

8. Bijlagen

In het nu volgende worden twee bijlagen gegeven, namelijk:

- Bijlage 8.1: De geen-verlies-methode;
- Bijlage 8.2: Een programma;
- Bijlage 8.3: Ja maar,;
- Bijlage 8.4: Het thema gezag en de baas zijn;
- Bijlage 8.5: Kinderen en alcohol.

Bijlage 8.1: De geen-verlies-methode

De geen-verlies-methode kunt u proberen te hanteren. We stellen duidelijk 'proberen te hanteren'. In de boeken van Gordon wordt wel gedaan alsof deze methode altijd bruikbaar is, maar dat blijkt in de praktijk niet zo te zijn. U moet de aanpak echter in uw achterhoofd houden en u iedere keer afvragen: is het nu mogelijk om deze methode te hanteren?

Volgens Gordon hebben de autoritaire en de toegevendemanier van oplossen van onenigheid tussen u en het kind veel nadelen. Als u te streng autoritair bent, kan het kind zich sociaal terugtrekken of agressiedrag vertonen. De intrinsieke motivatie voor de opdracht of het verzoek is dan ook gering. Reacties bij de toegevendebenadering zijn egoïstemverhoging en het niet leren van zelfbeheersing. Het is volgens Gordon van belang om bij een conflict tussen de leerkracht en het kind te zoeken naar een voor beide partijen aanvaardbare oplossing. Dit laatste is dan de geen-verlies-methode. Dat betekent dat het kind niet verliest, maar de leerkracht ook niet. We geven een voorbeeld.

Als het kind tijdens de kringactiviteiten niet stil wil zijn, is het aan te bevelen om naast het werken met het orthobeeld Klassenregels ook te zoeken naar mogelijkheden binnen de geen-verlies-methode. U kunt het kind dwingen stil te zijn, u kunt het kind zijn gang laten gaan, maar u kunt ook kijken naar een oplossing waarbij geen van beide partijen het onderspit delft. Een oplossing is dan dat u het kind voorstelt nu stil te zijn, dan krijgt het dadelijk, nadat het kind dat nu aan de beurt is is uitgesproken, de kans om ook iets te vertellen.

Ook in andere situaties kunt u proberen een oplossing te vinden, waarbij eerst gedaan wordt wat u wilt en daarna wat het kind wil. Op den duur is het heel goed mogelijk dit om te wisselen, namelijk eerst doen wat het kind wil en dan wat u wilt.

Bijlage 8.2: Een programma

Gehoorzaamheid kunt u ook proberen aan te leren met behulp van een programma uit de Gedragstheorie. Op Agressie pagina 171 t/m 178 zijn twee zulke programma's weergegeven. Dit programma kunt u zonder moeite bewerken voor ongehoorzame kinderen. In plaats van agressiegedrag neemt u dan een bepaalde vorm van gehoorzaamheid. Het is aan te bevelen niet een vorm van ongehoorzaamheid centraal te stellen, maar een vorm van gehoorzaamheid als doel van de begeleiding aan te geven.

Op Ongehoorzaam 533 hebben we enkele hulpmiddelen reeds aangepast. Bovenaan Ongehoorzaam pagina 533 treft u een afbeeldingenkaart aan. De afbeelding stelt een leerkracht voor die iets zegt. Daarnaast is een kind afgebeeld dat hetgeen de leerkracht zegt in de handen neemt. Leg deze afbeelding aan het kind uit. Vertel het kind dat het ene plaatje de leerkracht is die het kind vertelt wat het moet doen. Neem dan de concrete doelstelling waaraan u gaat werken. Leg het kind uit dat het plaatje daarnaast betekent, dat het kind gaat doen wat de leerkracht zegt. U kunt ook het blad bovenaan Agressie 179 gebruiken en daar zelf iets in tekenen, eventueel een leerkracht en een kind, die meer lijken op de desbetreffende personen. Dat betekent dat de afbeelding bovenaan Ongehoorzaam pagina 533 een alternatief is voor de afbeeldingenkaart bovenaan Agressie pagina 179. Ook voor de vlaggetjes onderaan Agressie 180 hebben we alternatieven gemaakt, evenals voor de krullen. Zie daarvoor Ongehoorzaam pagina 533 onderaan. Met deze aanpassingen kunt u de programma's op Agressie 171 t/m 178 gebruiken voor de begeleiding van ongehoorzame kinderen.

Gele en rode kaarten

Aan het leren luisteren en gehoorzamen kunt u ook de presentatie van gele en rode kaarten koppelen. Als het kind niet gehoorzaam is dan toont u de gele kaart en als er een tweede overtreding komt, dan toont u de rode kaart met de daarbijbehorende straf.

Bijlage 8.3 Ja, maar

De '*ja, maar-kinderen*' vragen nogal wat geduld van een leerkracht. U wilt een einde aan een discussie met een kind maken of verder gaan met de les, maar het kind blijft reageren met *ja, maar...*. De '*ja, maar-kinderen*' kunnen niet onmiddellijk gehoorzamen, maar willen altijd het laatste woord. Soms gaat het daarbij om hoogbegaafde kinderen die ook echte zinnige aanvullingen hebben en knappe analyses van een situatie kunnen maken. In andere gevallen gaat het om verwende kinderen die gelijk willen hebben en

thuis na hun '*ja, maar*' ook vaak gelijk krijgen. In andere gevallen gaat het om kinderen die aandacht willen van de leerkracht en/of de groep en door dat *ja, maar* die aandacht krijgen of in hun machtsstrijd met u hun satus in de groep kunnen vergroten.

Het is aan te bevelen om een aanpak uit te voeren die aansluit bij de achtergronden van het kind. Dus:

- **Bij de hoogbegaafde '*ja, maar-kinderen*'** reageert u met: 'Straks om praten we er samen nog wel even verder over, want nu wil ik doorgaan.' Praat dan ook op een moment dat het u uitkomt even met het kind. Als het kind merkt dat u zich aan uw belofte houdt dan zal het '*ja, maar*' ook verminderen.

- **Bij de verwende '*ja, maar-kinderen*'** reageert u door duidelijk te zeggen dat u nu verder gaat en geen *ge-ja, maar* wilt. Er zijn kinderen die dat toch niet doen en doorgaan. Op een rustig moment bespreekt u wat u wilt. U noteert in een strip wat er gebeurt en dat het lastig voor u en de andere kinderen is omdat u verder wilt en het kind de gang van de les ophoudt. U laat in de strip het *ja, maar* van het kind zien en u deelt het kind mee dat als het na uw verzoek te stoppen doorgaat, het gestraft wordt. Noteer dat ook in de strip. Zie voor het straffen blz. 102, 170, 199. Als het om jonge kinderen gaat, kunt u ook een beloningssysteem opzetten en het kind een beloningspunt laten verdienen in de gevallen waarin het ook stopt na uw verzoek. Zie ook blz. 111.

- **Bij de '*ja, maar-kinderen*' die aandacht van de klasgenoten vragen** gaat u te werk zoals is aangegeven bij de verwende kinderen en past u ook de inhoud toe van het orthobeeld *aandacht vragen* zoals weergegeven vanaf pagina 121.

- **Bij de '*ja, maar-kinderen*' die aandacht van u vragen** gaat u ook te werk zoals bij de verwende kinderen, maar u bespreekt het open en eerlijk met het kind en u vertelt dat het kind graag aandacht van u wil. Vertel het kind dat u tweemaal per dag contact met het kind zult zoeken zodat het even zijn zegje kan doen. Voor alle typen kinderen is techniek 3-32 op blz. 114 belangrijk.

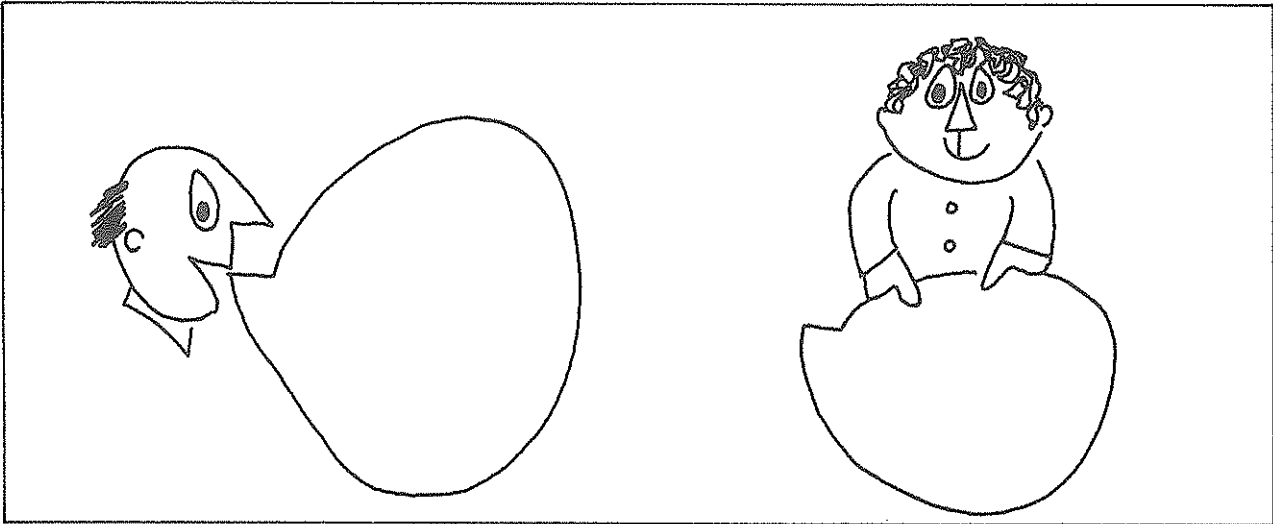
Bijlage 8.4 Thema gezag en de baas zijn

Soms kan het nodig zijn de kinderen uit te leggen hoe u denkt over gezag en de baas zijn in de klas. Besteed dan ook in een kringgesprek aandacht aan de onderwerpen *gezag, baas zijn, gehoorzamen, etc.*

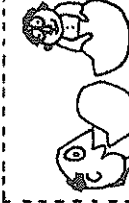
Laat de kinderen vertellen hoe zij denken over de baas zijn in de klas.

Geef duidelijk uw opvattingen daarover aan, nl. dat u veel dingen met de kinderen wilt overleggen, maar dat u uiteindelijk de baas bent in de klas. Werk ook met de inhoud van blz. 527 en verder. Laat de kinderen merken dat wanneer er problemen zijn met het accepteren van het gezag u een aantal middelen hebt, nl.:

- praten en uitleggen;
- straffen;
- overleggen met de ouders van het kind;

Alternatief voor Agressie 25 onderaan

geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer
geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer	geluisterd naar de juf/ meester/meneer
							
							

- schorsing;
- verwijdering.

8.5 Kinderen en alcohol

In juni 2006 werd bekend gemaakt dat van de 12-jarigen er 7 op de 10 al alcohol heeft gedronken. Van de 12-jarige meisjes in de brugklas heeft 68% ook al gedronken. In 1999 was dat percentage 38%.

Van de 10 tot 12-jarigen uit groep 7 en 8 van de basisschool heeft 50% al gedronken (56% van de jongens en 44% van de meisjes).

Een op de 25 kinderen van 10 tot 12 jaar drinkt 3 tot 10 keer per maand. Van de jongens van 10 tot 12 zegt een op de tien ook al dronken geweest te zijn.

Het probleem van deze ontwikkeling is dat kinderen op veel te jonge leeftijd in aanraking komen met alcohol. Als je op die leeftijd al drinkt dan wordt het 'zuipen' op je zestiende en dat blijkt ook uit de cijfers. Van de 16-jarige jongens drinkt 30% meer dan 10 glazen per avond in het weekend.

Opmerkelijk is dat het alcoholgebruik bij meisjes in snel aan het toenemen is.

De problemen liggen in de eerste plaats bij de ouders die hun kinderen toestaan op zo'n jonge leeftijd al te drinken. Van de 12-jarigen zegt de helft dat hun ouders er geen bezwaar tegen maken dat ze al drinken. Daarnaast zijn er ook kinderen die geen alcohol mogen drinken, maar het toch doen. Daarbij gaat het om ongehoorzaamheid, gekoppeld aan te weinig controle door de ouders.

Voor de school ligt er dus een taak om in het kader van de alcoholpreventie een signaal af te geven. Bespreek dan ook minimaal eenmaal in groep 7 en in groep 8 het alcoholgebruik. Het Trimbos-instituut in Utrecht start allerlei projecten op dit gebied zoals het project *alcohol en opvoeding*. Binnen dat project gaat het erom het drinken van alcohol zo lang mogelijk uit te stellen.

Zie: www.trimbos.nl

Zie ook: <http://alcoholvoorlichting.nl/>

Zie daarnaast de uitgaven van het Trimbos-instituut voor het basisonderwijs, nl.:

- Alcohol, een ander verhaal;
- Aan de slag met *Alcohol een ander verhaal*;
- Alcohol?!; lesboek en werkboek.

Beleid van de school

In het kader van de pedagogisch taak van de school dient de school beleid te hebben in hoeverre men meewerkt aan de preventie van het alcoholgebruik. In de vorm van bestaande projecten is het niet moeilijk om daar concrete aandacht aan te besteden. Het is alleen de vraag of de school een opdracht/missie/verantwoordelijkheid ziet op dat gebied.